

TURİZM ENDÜSTRİSİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İÇİN**EKO TURİZMİN ÖNEMİ: KONYA'DA BİR ARAŞTIRMA*****THE IMPORTANCE OF ECO TOURISM FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT: A RESEARCH IN KONYA***

Tugay ARAT*

Yalçın ÇALIMLI**

ÖZ

Ekoturizm, doğal ve otantik çevreye zararı minimuma indiren ayrıca yöre halkına da ekonomik yönden faydası olan turizm çeşidi olarak tanımlanmaktadır. Sürdürülebilirlik açısından, insan gerçeğinin farkında olan ekolojik turizm, sürdürülebilir bir çevre ve kalkınma için çok önemlidir. Sürdürülebilir özelliği olmayan hiçbir turizm türü ve turistik faaliyetin uzun süreli hayatta kalamayacağı bilinmektedir. Doğa ve çevre odaklı, kültür ile barışık, ekolojik değeri anlayan ve koruyan yapıda bir Ekoturizm'e gereken önem verilmelidir.

Bu çalışmada, son zamanlarda büyük gelişme gösteren ve geleceğin turizmi olarak görülen, sürdürülebilirlik açısından genel kabul gören, ekolojik turizmin önemi vurgulanmaktadır. Bu amaçla ekoturizm, ekoturizm planlaması, sürdürülebilir ekoturizm yönetimi, Türkiye'de ekoturizm ve son olarak dünyada ekoturizm konuları üzerinde durulmaktadır. Araştırmada, yöre halkının refah düzeyine olumlu katkı sağlayan ekoturizm faaliyetlerinin, Konya ili için bir fırsat olup olmadığı araştırılmaktadır. Konya'da ikamet eden yöre halkının ekoturizm ile ilgili bilgileri ölçülmekte ve Konya'da daha başlangıç seviyesinde olan bu turizm türüyle ilgili, tüm paydaşlardan edinilen genel bilgiler paylaşılmaktadır. Genel olarak katılımcılar ekoturizm ile ilgili olumlu düşüncelere sahiptir. Aktif bir şekilde planlı olarak ekoturizmin uygulanmaya başlanması durumunda, yöre halkı tarafından büyük bir destek göreceği ve doğal-kültürel alanlar, kentsel mimari, diğer eko bölgelerin korunmasına yardımcı olacağı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ekoturizm, Ekoturizm Planlaması, Sürdürülebilir Ekoturizm Yönetimi, Türkiye'de ve Dünya'da Ekoturizm

ABSTRACT

Eko Tourism is defined as a type of tourism that is beneficial to the people of the region, which minimizes the harm to the natural and authentic environment. In terms of sustainability, ecological tourism, which is aware of human reality, is very important for sustainable environment and development. It is known that no type of tourism and tourist activity without sustainable characteristics can survive for a long time. Nature and environment-oriented, peaceful with culture, understanding and protecting ecological values should be given importance to an Eco Tourism.

This work emphasizes on the importance of ecological tourism, which has recently been seen as a major development and tourism of the future, which is generally accepted in terms of sustainability. For this purpose, it is focused on eco-tourism,

* Doç. Dr. Selçuk Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Bölümü, tarat@selcuk.edu.tr

** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Anabilim Dalı, yalcin.calimli@gmail.com

eco-tourism planning, sustainable management of eco-tourism, eco-tourism in Turkey and eco-tourism issues in the world. In this study, it is investigated whether eco-tourism activities that contribute positively to the welfare level of the local people are an opportunity for Konya province or not. Information about ecotourism of the local people residing in Konya is measured and general information obtained from all stakeholders about this type of tourism which is at the beginning level in Konya is shared. In general, participants have positive thoughts about ecotourism. In the event that eco-tourism is actively planned, it is seen that it will be supported by the local people and will help to protect natural and cultural areas, urban architecture and other eco-zones.

Keywords: Eco Tourism, Eco Tourism Planning, Sustainable Eco Tourism Management, Eco Tourism in Turkey and in the World

1.GİRİŞ

Ekoturizm, bir yerin doğal güzelliğini keşfetmek veya flora ve fauna hakkında bilgi sahibi olmak için gelen misafirlerden kazanç sağlamanın bir şekli olmaktadır. Bazı ekoturizm projeleri doğal güzellikleri sunmayı içermektedir. Diğer projeler halkla bütünleşerek çevrenin korunması hedeflenmektedir. Aktif olarak, misafirleri çevre koruma projelerine dahil etmek isteyen projelerde vardır. Ekoturizm ormanda yaşayan topluluklar için bir kazanç yoludur. Turistlerin besin ihtiyaçlarına, konfora, konaklama, rehberlere, kültürel farklılıklara uyum sağlayabilmek için bol anlayışa ihtiyaçları vardır. Bazı durumlarda, tıbbi yardımın da gerekli olabileceği hesaba katılmalıdır. Turistlerin ekoturizm konusunda dikkatini çekmek için dergilerde, internette reklamını yapmak, broşürler bastırmak ve diğer reklam faaliyetlerinden yararlanılmalıdır. Başarılı ekoturizm projelerinde çevre dikkate alınarak ve toplum üzerinde daha az baskı oluşturmak amacıyla turist sayısının kitleler halinde değil, gruplar halinde olması gerekmektedir (Conant ve Fadem, 2008:162).

WWF ekoturizmi, vahşi doğa alanında otantik çevreye en az temas eden bununla beraber yerli halka da ekonomik yönden faydası olan turizm çeşidi olarak tanımlamaktadır. Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (TIES) ise doğal alanları koruyan, yerel topluluğa finansal açıdan fayda sağlayan, bozulmamış çevrenin sürdürülebilirliğini devam ettiren ve duyarlı ziyaret şeklinde ifade etmektedir. Uluslararası Doğa Koruma Birliği'nin (IUCN) ifadesine göre, doğal ve kültürel kaynakları bilinçli bir şekilde muhafaza etmeyi savunan, kitle seyahat etkisi olmayan, bölgede ikamet eden topluluklara ekonomik kar sağlayan, doğal ve hassas bölgelere karşı koruma sorumluluğu içeren seyahattir. Ekoturizm oldukça yeni bir kavram ve birkaç farklı başlık altında değerlendirilmiştir. Bu çalışmada 1992 yılından itibaren yavaş yavaş gelişmeye başlayan ekoturizmin, günümüze kadar geçen sürede kademeli olarak uğradığı değişimler, gelişmeler hakkında ve ekoturizm planlaması konusunda bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Ekoturizm türünün sürdürülebilirlik özelliği açısından ekoturizm için nasıl bir planlama gerektiği anlatılmaktadır. Planlama sonrasında, ekoturizm yönetimi için gereklilikler ifade edilmektedir. Bu gereklilikler, ekoturizm işletmeleri, yeşil alanlar, koruma altına alınan eko bölgeler ve eko turist şeklindedir. Ayrıca çalışmada politika ve planlamalar hakkında bilgiler verilmektedir. Dünyada ekoturizmin gelişim süreci, planlaması ve küresel çapta korunması için yapılan çalışmalar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2.EKO TURİZM

Ekoturizm günümüzde tartışılan bir turizm türüdür ve ekoturizm ile ilgili ilk olarak bazı kriterler 1992 yılında yapılan Rio Çevre Zirvesi'nde sürdürülebilir bir dünya ve çevre için ortaya konulmuştur. "Çevreye zarar vermeden, ondan yararlanma yöntemlerinin geliştirilmesi ve tüm yerli halkların kültürlerini yok etmeden, onların turizm faaliyetlerinden yararlanmalarının sağlanması" olarak önemi vurgulanmaktadır. Bu zirvede tüm ülkelerin ortak olarak belirlediği tanım ekoturizmdir. Ekoturizm'in

tanımlanmasında da Kanada'nın Quebec kentinde yapılan Dünya Ekoturizm Zirvesi kararı uygulanmıştır. Bu tanım “yeryüzünün doğal kaynaklarının sürdürülebilirliğini güvence altına alan, bunun yanı sıra yerel halkların ekonomik kalkınmasına destek olurken, sosyal ve kültürel bütünlüklerini koruyup gözetilen bir yaklaşımdır (www.ekoturizmderneği.org).

Ekoturizm Topluluğu ekoturizmi, diğer saydığımız tanımlamalara paralel bir tanım yapmaktadır. Ekoturizm, 2002’de Dünya Ekoturizm Zirvesi’nde genellikle bakire alanlara yapılan, doğal kaynakları koruyan ve orada ikamet eden kişilerin ekonomik faydasını artıran bir turizm çeşidi biçiminde açıklamaktadır (Doğan, 2012:53-54).

UNESCO, kendi ülkelerinde bulunan kültürel ve doğal mirasın gelecek kuşakları tanımlama, koruma ve iletme görevini hangi uluslar tarafından kabul edeceği konusunda uluslararası bir anlaşma sağlayan 1972’de Paris Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme imzalanmasından itibaren, sürdürülebilirlik konusunda açık bir endişenin olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca, Birleşmiş Milletler’ in turizm için uzmanlaşmış birimi olan Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü, turizmin sürdürülebilir kalkınması konusunda derin bir endişe duymaktadır (UNWTO, 2006) ve rekabetçilik ile turizmin sürdürülebilirliği arasında net bir bağlantıyı tanımlamaktadır: “Etkin bir şekilde rekabet etmek için destinasyonlar, ziyaretçilere mükemmel bir değer sunmak zorundadırlar. Bu birlik içinde çalışmaya birçok yönden bağlı olmaktadır. Ziyaretçinin varış noktasına geldiği zamandan ayrılıncaya kadar ziyaretçinin değeri, bir dizi kamu ve özel hizmet, topluluk etkileşimi, çevre ve konukseverlik gibi birçok hizmet ve deneyimlerden etkilenmektedir”(UNWTO, 2007: 9). Hedef yönetimi, bir varış yerinin bütünlüğünü korumak ve geleceğin gelişim potansiyelini sağlamak için, ortak bir hedefin ışığı altında farklı çıkarların uyumlaştırılmasını gerektirmektedir (Romao vd., 2014: 195-205).

Fennel (2001), ekoturizm tanımında fazla tahrip edilmemiş doğal alanların fauna ve florasını, kültürel cazibesini anlayarak öğrenmek ve tatmin olmak vb. spesifik amaçlar için ziyaret şeklinde açıklamaktadır (Cinnioğlu, 2015:13). Ekolojik turizm, doğal ve ekolojik yapısı tahrip olmamış bölgelere yapılan ziyaretleri içermektedir. Bu turizm çeşidi çevreci ve yeşilci seyahat severlerin oldukça dikkatini çekmektedir (Akat, 2000:28).

Ekoturizm kavramını 1983 senesinde Hector Ceballos Lascurain şu şekilde tanımlamaktadır; Ekoturizm doğadan tat alma ve doğanın değerinin farkına varmaktır. Genel olarak, ekoturizm çevre eğitiminin ön plana çıktığı, zarar görmemiş bakir alanlarda doğayı benimseyen seyahat tarzı olarak sunulmaktadır. Ancak turistin kendisi çevre bilinciyle hareket eden, ekoturizm faaliyetlerini belirleyen, düzenleyen ve yöneten güç olsaydı, bu tanım yeterince geçerli sayılabilirdi. Ekoturizmin genel bir tanımı yoktur. Kavramın anlamı ve kullanımı hakkında çelişkiler devam etmektedir. Yine de, ekoturizmin bu üç temel belirleyici ögesi üzerinde genel bir kanı vardır:

- Doğa ve çevre odaklı olması
- Kültür ile iç içe olması
- Kaynağın değerini anlama ve koruma (Erdoğan, 2003: 110).

Yürük (2002), ekoturizmi eko turist şeklinde tanımlanan kendine has bir turist türünü de meydana getirdiğini belirtmektedir. Eko turist; Ekolojik bölgelerin değerini bilen, katılımcılık ve duyarlılık ruhuna sahip, doğal özelliklerini muhafaza eden yerleri ziyaret eden kişidir. Eko turist çevreye duyarlı, yaban hayatını, doğal kaynakları koruyan bir bakış açısıyla hareket etmektedir. Dahası, eko turist bölge halkının ekonomik refahına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, eko turist gidilen yerin korunmasına, direkt yararlanmaya yönelik istihdam ve finans araçlarının ortaya çıkmasına da katkıda sağlamaktadır (Kaypak, 2012: 14).

Çevre dostu turist davranışı ayrıca çevreci veya yeşil davranış eylem olarak da bilinmektedir. Bir kişi doğal çevre üzerindeki zararlı etkilerini en aza indirerek çevre korumaya katkıda bulunmayı amaçladığında ortaya çıkmaktadır (Kvasova, 2015: 111–116)

Ekoturizmin temel nitelikleri; Ekoturizm düşük ziyaretçi etkisi ve bilinçli turizmi hedeflemektedir. Ekoturizm yerel kültürlerle ve biyolojik çeşitliliğe karşı duyarlıdır. Ekoturizm bölge halkının fikirlerini ciddiye almaktadır. Ekoturizm ziyaretçisi alanda ikamet eden toplulukların eğitimine ve gelişimine katkı sağlamaktadır (www.yesilist.com).

Ekoturizm tartışmasında ekolojik verimlilik fikri, ekolojik verimlilik için gösterge olan enerji ve karbondioksit kullanan turizm odaklı bir dizi çalışmaya imza atan Gossling ve ark. (2005) tarafından ortaya atıldı. Son yıllarda, akademisyenler kademeli olarak bu meseleye daha fazla önem vermektedirler. Bazı araştırmalar, belirlenecek turizm ürünleri gibi turizmde eko-verimlilik yönlerini ele almaktadırlar (Peng vd., 2017: 202). TIES (Uluslararası ekoturizm topluluğu), 2015 yılında güncellediği hali ile ekoturizmi şu şekilde tanımlamaktadır: “Ekoturizm, doğal alanlara çevre koruma ve yerel halkın refahına katkı sağlama amacıyla yapılan sorumlu bir seyahat olup; yorumlama ve eğitim içermektedir”. Bu yeni tanımda dikkati çeken husus, daha önceki tanımda vurgu yapılan koruma ve yerel topluluklar konusuna ilaveten, turizm personeli ve ziyaretçilerin eğitimine olan vurgudur (Güneş, 2016:42).

3.EKO TURİZM PLANLAMASI

Ekoturizm, sürdürülebilir, sorumlu ve yeşil turizm vb. tanımlamalarla ifade edilmektedir. Bu turizm türü doğal, kültürel ve çevresel açıdan zarar verici etkileri minimize edip, pozitif etkilerini uzun vadede maksimum seviyeye yükseltmeyi hedeflemektedir. Günümüzde hassas ve doğal bölgelerde faaliyet gösteren bazı turizm unsurları, ekoturizmin hedeflediği amaca sahip değildir. Bunun nedeni ekoturizm konusunda sorumluluğun, eğitimin eksikliği ve yerli halkın faaliyetlere katılımının yetersiz olmasıdır (www.yesilist.com).

Gössling vd. (2002:200), herhangi bir etkinliğin ekoturizm etkinliği olarak değerlendirilmesi için gereken nitelikleri şu şekilde belirtmektedir; Çevre bilincinin oluşmasını ve doğal kaynakların kültürle iç içe tüketimini sağlamak, turistik amaçlı bölgeleri koruma-kullanma dengesi içinde turizme kazandırmak, taşıma kapasitesini dikkate alarak tüketici erozyonunu önlemektir. Ekoturizmin ilkesi, yörenin doğal ve kültürel değerlerinin korunması, geliştirilmesi ve yöre halkının katılımını teşvik ederek kalkınmasını sağlamaktır. Ekoturizmin temel kaynağını ulusal parklar ve koruma altındaki alanlar oluşturmaktadır. Ekoturizm bölgelerinde, doğaya uygun turizm organizasyonları, ulaşım araçlarının çevreye minimum düzeyde zarar verecek şekilde geliştirilmesi, gürültü ve kirliliğe neden olan sportif faaliyetlerinden kaçınılması gerekmektedir. Ekoturizm, modern turistik yapılaşmayı ve kitle turizmi gibi kısa zamanda kar getirici eylemleri benimsememektedir. Ekoturizmde yüksek bütçeli yatırımlara, lüks tesislere ihtiyaç duyulmamaktadır. Fakat turizme açılan yerlerin çoğalması ekoturizm bölgelerinin de zarar göreceği endişesini arttırmaktadır. Aslında, ekoturizm çevreye faydalı, sürdürülebilir çevreci örgütler ve Dünya Bankası tarafından doğa için pozitif bir gelişme olarak tavsiye edilmekte ve desteklenmektedir (Kaypak, 2012: 18-19).

Erdoğan (2003: 115), ekoturizminin genel ayırt edici doğası ve sonuçları hakkında bazı bulgulara yer vermektedir. Bunlar;

- *Çevre tahribatını minimize etmeye çalışmak;* Her bir habitatın ekolojik dengedeki hayati rollerini anlatarak seyahat edenleri bu konuda bilinçlendirmektir.
- *Eko sistemin ne olduğunu seyahatçilere ve yerel halka anlatarak bu konuda hassas davranmalarını istemektir.*

- *Kültürel mirası korumak, yerel halkın değerlerine saygı göstermektir.*
- *Yerel halk ile seyahatçilerin karşılıklı etkileşimini sağlamaktır.*

Mevcut yeşil, sürdürülebilir eko-şehir yapıları, tek bina tasarımı yerine bölgesel bir alanda çoklu teknolojilerin entegre yeniliklerine daha fazla odaklanmaktadır. Bu yenilikçi teknolojiler makul kentsel mekan yerleşimi, yeşil enerji teknolojileri, yeşil ulaşım modları, çevrenin habitat uygunluğu, peyzaj ekolojik etkileri de dahil olmak üzere çeşitli konuları kapsamaktadır. Bu fikirlere dayanarak karbon emisyonları, kirleticiler, enerji kaynakları üzerine yapılan çalışmalarla çeşitli teknikler geliştirilmektedir. Bununla birlikte kaynak tasarruf ve çevre dostu hedefin her iki yönünden de, bölgesel konutta açık iklim ve termal konfor koşulları, enerji yapılandırması ve çevresel uygunluk değerlendirmesi için çok önemlidir (Liu vd., 2017: 82-95)

Ekoturizm insanların içinde yaşadığı, gelişmekte olan bazı önemli koşullara ihtiyaç duyan özel bir turizm faaliyetidir. Bu koşullar, turizm tedarikçisi, turist, işadami, turizm satıcısı, turizm yönetimi departmanı gibi unsurları içermektedir. Ekoturizmi geliştirmek her ülke ya da bölge için uygun değildir. Reklamlar kullanılarak turist sayısı artırılmaktadır ancak geleneksel turizm kadar işe yaramamaktadır. Yazar birçok ülkenin turizm deneyimini özetleyerek, gelişmekte olan ekoturizmin iyi koşullarla, adım adım ilerlemesi gerektiğini bildirmektedir. Ekoturizm geleneksel turizmin yapıldığı gibi yapılmamaktadır. Gelişmekte olan ekoturizmin gelecek ile ilgili koşul ve şartları iyi yürütülmesi önemlidir (Ke, 2012: 953-957).

1) *İyi Eğitilmiş ve Kaliteli Turist Grubu:* Grubun üyeleri yalnızca doğal çevreyi sevmekle kalmaz aynı zamanda çevreyi koruma konusunda da oldukça heveslidirler. Ayrıca çevrenin korunması ve geliştirilmesi için aktif olarak çalışmaya istekli kişilerdir. Böylece ekolojik sisteme zarar vermemektedirler ve diğer turistler için örnek oluşturmaktadırlar. Ekoturizm ve sıkı bir çalışma için bu grubu kurmak çok önemlidir.

2) *Turizm ve Çevre Korumasını Bilen İnsanlar:* Ekolojik kaynak sayesinde ekoturizmin gelişmesi ve sadece bu kaynaklar üzerinde makul bir gelişmenin yapılması turizm ürününün pazarda satılmasına neden olabilmektedir. Bazı turizm unsurları çevreyi nasıl koruyacaklarını bilmemektedirler sadece fayda odaklı davranmakta, bu yüzden de çevreye çok zarar vermektedirler.

3) *Turizm Satıcısı Çevreyi Korumaya Gönüllüdür:* Ekoturizmin satıcısı, sadece iyi bir satıcı değil aynı zamanda çevrenin iyi bir koruyucusu, bazen ekolojik sistemi korumak adına kendi çıkarlarını azaltmayı tercih eden kişidir. Artık bazı turizm acenteleri çevreye zarar vermeden önce, çevrenin korunmasının önemini açıklamaktadır, bu satıcı için son derece iyi bir yoldur.

4) *Ekoturizm Yönetimini Mükemmelleştirin:* Ekoturizm yönetimi, iyi bir hukuk sistemi, iyi çalışan bireyler, iyi koşul ve şartlar, uygun işletme faaliyetlerini içermektedir.

5) *Turizm Destinasyonunda Yaşayanların Desteği:* Ekoturizmi geliştirmede önemli bir unsur, ekoturizm bölgesinde yaşayan insanların bu faaliyetlerden ekonomik fayda sağlamaları konusunda desteklenmesidir. Aynı zamanda, ekoturizmin gelişiminde yapılan çalışmalar ekonomik yapının bozulmamasını ve halkın geleneklerinin yok edilmemesi gerekliliği bulunmaktadır.

4.SÜRDÜRÜLEBİLİR EKO TURİZM YÖNETİMİ

Kozak (2014:74) eko turizm yönetiminde yeşil ürün, yeşil işletmecilik, yeşil pazarlama kavramlarını kullanmaktadır. Bu durum, canlıların sağlığı için tehlike içermeyen üretim, tüketim ve yok etme sürecini temsil etmektedir. Ayrıca çevreye zarar vermeyen, enerji ve diğer kaynakları aşırı miktarda kullanımını engelleyen, fazla ambalaj, kısa yaşam süresi sebebiyle gereksiz atık olmayan,

hayvanlar için ciddi tehlike oluşturmayan ve çevreyi olumsuz etkileyecek zararlı maddeleri kullanmayan ürün olarak tanımlanmaktadır (İsayeva ve Kasalak, 2016: 186).

Turizm finansal açıdan ülke ekonomisinin ulusal ve uluslararası arenada gelişimini destekleyen, sosyolojik ve kültürel gelişime destek veren önemli endüstrilerden biridir. Turizm faaliyetleri ülkelerin doğal ve kültürel değerlerinin fayda sağlamasına, eşit gelir paylaşımını sağlayarak sosyo-ekonomik olarak gelişimine destek vererek kalkınmamış alanların kalkınmasına yardım etmektedir. Dahası alanın doğal, kültürel ve tarihi çevre değerlerinin muhafazasında, tasarlanacak olan turizmin fiziksel planlaması, büyük öneme sahip olmaktadır. Bu fiziksel planlamanın olmaması durumunda, turizm faaliyetlerinin fiziksel çevreyi tahrip etme ihtimali yükselmektedir. Turizm faaliyetlerinin sahip olduğu bu olumsuz özellikler, yenilikçi bir turizm olan, çevre korumasını önceleyen ve doğal kaynakları koruyan ekoturizmin ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Kuter ve Ünal, 2009: 146).

Avcıkurt, 2007'den aktaran Kuter ve Ünal, ekoturizmin 1990'lı yıllarda, kitle turizm etkinliklerine karşı bir turizm türü olarak meydana geldiğini belirtmektedir. Bu turizm türünü doğal ve kültürel olarak hassas olan alanlarda uygulanabilecek ve geliştirilebilecek en uygun turizm çeşidi olarak nitelemektedir. Kitle turizminin çevre ve toplum üzerindeki tahrip edici ve olumsuz etkileri karşısında ekoturizm, uzun vadede sürdürülebilir bir gelişme için önemli bir turizm hareketi olarak ortaya çıkmaktadır (Kuter ve Ünal, 2009: 146).

Geleneksel yönetim anlayışında amaç, ekonomik büyüme, karlılık ve hissedarların refahıdır. Değerleri ise Rasyonellik ve salt bilgi, kendi kendine yeterlidir. Ürünlerin ambalajlanmasında, fonksiyon, stil ve fiyat bazlı tasarım bulunmaktadır. Yeni yönetim anlayışında ise; amaç sürdürülebilirlik ve yaşam kalitesidir. Değerleri sezgi ve anlayışa dayalıdır. Ürünler ise çevreye uygun şekilde tasarıma sahip ya da çevre dostu ambalajlamadır. Geleneksel yönetim anlayışında üretim sistemlerinin özellikleri, enerji ve kaynağa dayalı yoğun teknik verimlilik gerektirmektedir. Yeni yönetim anlayışında ise; düşük enerji ve kaynak kullanımı bulunmaktadır (Kozak, 2014:15; İsayeva ve Kasalak, 2016: 187).

Ekoturizm, çevre ve kültür değerlerinin sürdürülebilirliği teminatını veren, yöre halkına maddi kazanç sağlayan turizm türü olarak belirtilse de, genel olarak doğada gerçekleştirilen turizm çeşitlerini içermektedir. Ekoturizm, bakir doğada meydana gelen tüm turizm türlerini kapsamaktadır. Ekoturizmin dikkate değer bileşenleri; Doğal çevrenin sürdürülebilirliği ve doğa ziyaretlerinde gidilen rotaları oluşturmaktadır. Bu turlarda uzman rehberlerin katılımı ve bu ziyaretlerle ilgili konulan kurallara dikkat edilmesi önem teşkil etmektedir. Turu organize eden acentaların ve tur katılımcılarının uyması gereken kurallar şöyledir (www.ekoturizmderneği.org).

- 1- Görevlilerce belirtilmiş millî park, doğal koruma alanı, vb. tescillenmiş yerlerde, giriş izninin olmadığı, kamp yapılması ve kısıtlamalı bölgelerdeki yasaklara uyma ve kuralları dikkate almak,
- 2- Gezilen ya da kamp yeri olan alanlarda uzman doğa rehberlerinin talimatlarına göre hareket ederek, belirlenen gezi güzergahlarına uymak,
- 3- Gezilen yerlerde flora ve faunayı minimum tahrip edecek şekilde hareket etmek,
- 4- Gezi etkinliği sürecinde çevreye kesinlikle atık vb. ürünleri ve doğada kalıcı izler bırakmamak,
- 5- Nesli tehlikede olan hayvanların yer aldığı alanlarda her türlü kirliliğin oluşmasını engellemek.

Ayrıca seyahat acentalarının dikkat etmesi gereken bazı durumlar mevcuttur. Flora ve fauna korunmasına yönelik bölgelerde yıl içinde ve uzun vadede tur güzergahlarının sık sık değiştirilmesi ve doğa turları konusunda sertifikalı rehberlerin veya uzman rehberler tercih edilmesi gerekmektedir. Bölge toplumunun bu turizm aktivitelerinden ekonomik gelir elde etmesi için, ekoturizm faaliyetinin gerçekleştiği bölgede, büyük tur operatörlerinin yerine, ulusal veya daha küçük acentelerin ekoturizm faaliyetini sürdürmesi önemlidir. Bu seyahat acentalarının, tur için ihtiyaç duydukları gereksinimlerini

bu çevreden edinmeleri, bölge halkına finansal fayda sağlamaktadır. Turizm etkinlikleri esnasında, soyut ve somut kültür unsurlarının olumsuz etkilenmemesi hedeflenmektedir. Otantik kültürlerin ahlaki değerlerinin dejenere olmadan sürdüğü bu yerlerde, ziyaretçilerin bu değerlere karşı saygılı olması amaçlanmaktadır. Örneğin etnografik, dini ve ahlaki değerlere karşı saygılı olarak, yerel yeme-içme ve eğlenme vb. geleneklere uyumlu davranarak katılım sağlanması uygun olacaktır. Dolayısıyla doğal ve kültür eserlerin özgünlüğünün korunması, korumacılığa destek verme, koruma altında olan doğal mimari yapılarda hizmet veren konaklama işletmeleri tercih edilmektedir. Katılımcılar çevreci ve yeşilci olan seyahat acentelerin organize ettiği seyahatlere destek vermekte ve tercih etmektedir. Dahası bu anlayışı benimseyen seyahat acenteleri ödüllendirilmektedir. Dünyanın küreselleşmesinde büyük paya sahip olan turizm etkinlikleri, ancak ekoturizmin sahip olduğu ilkeleri benimsemesi durumunda başarıya ulaşabilmektedir (www.ekoturizmdernegi.org).

5.TÜRKİYE'DE EKO TURİZM

1990 yılında hizmete giren Uluslararası Ekoturizm Derneği'nin amacı, ekoturizm hakkında araştırmalar yapmak ve bu turizm türü hakkında bilgiler aktarmaktır. Ekoturizm, birçok farklı isimle adlandırılmaktadır (doğa turizmi, yabanıl turizm, sürdürülebilir turizm, kültürel turizm vb.). İlk zamanlar, doğal alanlara seyahat eden bireylere eko turist, bu ziyaretçiler tarafından yapılan etkinlikler de ekoturizm etkinliği olarak tanımlanıyordu. Ancak ekoturizm doğa ve çevreye karşı hassas olan ziyaretçilerin ortaya koyduğu tutum davranışlarından daha kapsamlı olan bir turizm türü olması sebebiyle, 2002'de İstanbul'da ekoturizmin gelişimi ve sürdürülebilirliğini sağlamak niyetiyle "Ekoturizm Derneği" kurulmuştur (Doğan, 2012: 50-58).

Türkiye'de ulusal ve bölgesel çapta ekoturizminin ne olduğunun bilinmemesi, bireylerin bu tanımı tam olarak anlayamamasından dolayı, bu doğal ve hassas alanlarda yapılan turlar çevreye ciddi zararlar vermektedir. Yapılan turların sağlıklı olduğu düşünülse de belli kurallara uymadan yapılan bu turlar ekoturizm değildir. 2007 yılında yayınlanan "Türkiye Turizm Stratejisi 2023" adlı eylem planında Kültür ve Turizm Bakanlığı ekoturizmin planlanıp, geliştirileceği alanları belirlemiştir. Karadeniz bölgesinde bulunan Artvin, Bolu, Bartın, Giresun, Kastamonu, Ordu, Rize, Sinop, Trabzon ve Zonguldak illeri içerdikleri biyolojik çeşitlilik ve potansiyel açısından Türkiye turizm stratejisi eylem planında öncelikli yerler olarak açıklanmaktadır. Bu kentlerde sürdürülebilirlik ilkesi uyarınca doğal kaynakların kullanımı, biyolojik çeşitliliğin korunması ve ekoturizm bilincinin oluşturulup yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır. Dahası bu alanlarda özgün yapıyı bozmadan, doğayla örtüşen yerel mimari özelliklerine sahip yapıların korunması, ev pansiyonculuğu, ta-tu-ta çiftlikleri etkinlikleri, yöre toplumunun finansal açıdan gelişimine katkı sağlayan çeşitli el sanatları ve bölgeye özgün materyallerin yer aldığı atölyeler ve markalaşma sürecinde ilk somut adımlar oluşturan yöresel malların değerlendirilmesi düşünülmektedir. Bu bölgelerin ekolojik taşıma kapasitelerini ortaya çıkarmak için devam eden doğal kaynak envanterinin tamamlanması durumunda, ekolojik verimlilik hakkındaki araştırmalar daha güvenilir olacağı tahmin edilmektedir (mehmeterdalodabas.wordpress.com).

"Turizm Stratejisi 2023" adlı eylem planında ekoturizm; Bu eylem planında ekoturizm için ayrı bir parantez açılmaktadır. Ekoturizm mevcut durumların oluşturduğu fiili durumlardan ortaya çıkmakta ve gelişmekte olan bir turizm türünü oluşturmaktadır. Göller Bölgesi Ekoturizm Gelişim Bölgesi'nden bahsedilmektedir. Burada ekoturizmin güçlü bir araç olarak kullanıldığı görülmektedir. Oluşturulacak turizm kentlerinde, İğneada - Kızılköy ekoturizm kenti geçmektedir. Turizm Eylem Planı'nda ekoturizm gelişim alanları, koridorları ve bölgelerinin tasarlanacağı açıklanmaktadır. Ekoturizm bölgeleri; Karadeniz bölgesinde bulunan Bartın, Bolu, Kastamonu, Sinop ve Zonguldak vilayetlerini içeren bölge, Antalya'nın iç kesimlerine doğru doğusu, Torosların eteklerinde yer alan Antalya, Mersin'in birleştiği yerler ve GAP koridoruyla kış koridorunu birleştiren GAP Eko-Turizm Koridoru alanlarıdır (Aktaş, 2008: 599-600).

Türkiye’de organik ekoturizm çiftlikleri, ekolojik çiftliklerde tarım turizmi ve gönüllü bilgi, tecrübe takası (Ta-Tu-Ta)-(Tarım-Turizm-Takas) olan projeye etkinliklerini sürdürmektedir. Ta-Tu-Ta projesi 2004’ten beri küresel çapta devam etmektedir. 100 ülkenin üzerinde, binlerce ekolojik çiftliğin üyesi olduğu WWOOF (World Wide Opportunities on Organic Farms - Organik Çiftliklerde Uluslararası Fırsatlar) ağı içerisinde ülkemizi temsil etmektedir. Bu projenin (Ta-Tu-Ta) amacı, ekolojik tarım yaparak ekonomik olarak kar elde eden çiftçi ve ekolojik tarım işletmecilerine her konuda yardımcı olmak, ekolojik tarımı destekleyerek katkı sağlamak ve sürdürülebilirliğini koruması için yardımcı olmaktır. Söz konusu projede, ekolojik üretimin her safhasında (teknik, pazarlama, sosyal, çevresel gibi) alanlarında uzman kişiler, bu ekolojik çiftlik ve işletmelerde bilgi, tecrübe ve yetkinliklerini paylaşıyor, bu çiftlik ve işletmeler, bu bireylerin yeme-içme ve barınma ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bu proje sayesinde ister gönüllü isterse konuk statüsünde olsun ülkenin çeşitli bölgelerinden ve farklı ülkelere gelen birçok ziyaretçi bu çiftlik ve işletmeleri ziyaret etmektedir. Gönüllü ziyaretçiler, hiçbir ücret ödemediği takdirde tecrübe ve yetkinliklerini paylaşarak çiftlik sahiplerinin işlerine yardımcı olmakta, bu tecrübe ve yetkinlik paylaşımı desteğine karşılık olarak çiftlik sahipleri ziyaretçilere bedava konaklama ve yeme-içme imkânı sunmaktadır. Ancak, konuk olarak çiftlik ve işletmelere ziyarete gelen misafirler çiftlikte zorunlu olarak çalışmamaktadırlar (Ahmadova ve Akova, 2016: 18).

Türkiye’de ekoturizm konusunda gelişmeler devam etmektedir. Birçok çiftlik bu konuda çalışmalar yürütmektedir. Akdeniz Bölgesi’nde 14 adet, Karadeniz Bölgesi’nde 28 adet, Doğu Anadolu Bölgesi’nde 5 adet, İç Anadolu Bölgesi’nde 5 adet, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde 2 adet, Ege Bölgesi’nde 28 adet, Marmara Bölgesi’nde 13 adet olmak üzere toplam 95 çiftlik bulunmaktadır (www.tatuta.org).

6.DÜNYA’DA EKO TURİZM

Ekoturizm, uzun vadeli sürdürülebilirliğin korunmasını sağlamak için ortaya çıkmaktadır. 1992 yılından itibaren küresel çapta ekoturizm önem kazanmaya başlamaktadır. 1992’de Rio de Janeiro kentinde meydana gelen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda çevre koruma ve ekonominin uluslararası bütünleşme politikasının önemli bir ögesi olması gerektiği ifade edilmektedir. Hedef sürdürülebilirliğin sağlanmasıdır ayrıca uzun vadeli ekonomik hedeflerin var olmasını vurgulamaktadır. Birleşmiş Milletler, ekoturizme yönelik taleplerin artması ve turizm taleplerinde meydana gelen bu değişiklikler sonucunda 2002 yılını “Ekoturizm Yılı” olarak ilan etmektedir. Bunun kararın amacı, ekoturizmin ekonomik büyüme potansiyeline sahip olan alanlarda önemini artırması ve bu turizmin genel ilkelerinin gerektiği gibi uygulandığı takdirde, doğal çevrenin korunmasında etkili olmaktadır. Uluslararası Ekoturizm Derneği (The International Eco Tourism Society), 1990’da Rio De Janeiro kentinde kurulmaktadır. Bu derneğin amacı, ekoturizmiyle alakalı ana hatlar ve standartları oluşturmak, araştırma ve yayınları yapmak ve teknik işler hakkında yardım sağlamaktır (Selimoğlu, 2004:17-18).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNEP)’in araştırmasına göre, ekoturizm, turizm endüstrisinin en hızlı gelişen türlerinden biridir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütüne göre, ekoturizmin ziyaretçi sayısı ve genel toplamdaki payına bakılarak uzun vadede hızla yükselmeye devam edeceğini ifade etmektedir. UNWTO’ya ait bir araştırmada, 1997’de doğa amaçlı yapılan seyahatlerin toplamda uluslararası turizm giderleri içinde yüzde 7’lik bir paya sahip olduğu belirtilmektedir. Dünya Kaynakları Enstitüsü 1990’larda turizm endüstrisinin genel büyüme hızının yıllık ortalama yüzde 4 olduğunu, fakat bu oran doğa amaçlı yapılan seyahat pazarında yüzde 10 ile 30 arasında olduğunu açıklamaktadır. Ekoturizm ilk olarak gelişim gösterdiği 1990’larda, ekoturizm faaliyetlerinde bulunan 43 milyon Amerika vatandaşı, Yunanistan’a turist olarak giden 3 milyon İngiliz turist ve Fransa’da 15 milyon yürüyüşçü olduğu belirlenmiştir (Kasalak,2015: 24).

Bolton (2001: 55-81), DOA Dergisi'nde yayınlanan Ekoturizm ve Yaban Hayatı isimli çalışmasında, ekoturizmin her bölge için uygun olmadığını, uygun olduğu bölgelerde de başarıyı meydana getiren formül, yalnızca o alana has olacağını, ekoturizm ya da diğer ekolojik gelişme projelerinde, çevre koruma amaçlarının spesifik olarak hedefler içerisinde bulunması nadiren ortaya çıkan bir durum olduğunu açıklamaktadır. Bundan dolayı çoğu zaman proje sürecinin çevre koruma amaçları bakımından gözlemlenmesi karşılaşılmamakta olduğunu, fakat diğer yaban hayatı yararlanma projelerine benzer ekoturizm projeleri için de yerel kalkınma ve çevre koruma arasındaki bütünlüğün sağlanmasına ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır. Yine de bir ekolojik gelişme unsuru olarak ekoturizm, uzun süreçte yerel olarak doğal kaynakların (bu açıdan yaban hayatının) sürdürülebilirliğini meydana getirme gibi bir yarar sağlayacağını, ekoturizm ile yerel ölçekte ortaya çıkan bu faydasının bilincine varıldığı zaman, çevre koruma hakkında ihtiyaç duyulan masraflara da karşı çıkılmayacağını ifade etmektedir.

Eko-turizm, yeni yerleri ziyaret etmek ve bu destinasyonun mevcut eko sistemine herhangi bir zarar vermeden güzelliğini ortaya koymak demektir. Eko sistemin yalnızca bitkiler ve herhangi bir yerin doğal güzelliği ile sınırlı olduğu fikri yanlış bir düşüncedir. Gerçekte eko sistem, o yerlerde yaşayan yerel toplulukların kültürlerini, inançlarını ve çok daha fazlasını da göz önüne alan çok geniş kapsamlı bir terimi oluşturmaktadır. Eko tura katılmak, dalma girişiminde bulunmak ve büyüleyici bir deneyim yaşamaya istekli olanlar için dünyanın ilk 14 ekoturizm destinasyon listesi (roadaway.com) şöyledir; Andamanand Nicobarislands, India, Belize, Xunantunich Maya Site, Botswana, Africa, Galapagos island of South Plaza, Borneo, Malaysia, Iceland, Alaska, Kenya, Coral Bay in Australia, Kerala, India, The Blue Mountains, Australia, Urupukapuka Island, New Zealand, St. John, US Virgin Islands, Antarctica.

7.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın betimleyici ve açıklayıcı yöntem ile yapılmıştır. Araştırmada veri toplamak için anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın ana kütlesi Konya ilinde ikamet eden bireylerdir. Ana kütle yaklaşık 1.300.000 kişidir. Ana kütle büyük olmasından dolayı kişiler arasından örneklem alınma yoluna gidilmiştir. 660 kişiye kolayda örneklem yöntemi kullanılarak anket uygulanmıştır.

Bu çalışmada Konya'da ikamet eden bireylere, ekoturizm hakkında görüşleri sorulmuş ve düşünceleri alınmıştır. Ayrıca bireylerin, ekoturizm planlama ve yönetimi, ekoturizmin gelişeceği alanlarda bulunması gereken özellikler ve son olarak ekoturizmin olumlu özellikleri hakkındaki bilgileri ölçülmeye ve yorumlanmaya çalışılmıştır.

Anket sorularının hazırlanması sürecinde boş zaman aktiviteleri ile ilgili Türkçe ve İngilizce literatürde değinilen konular ve yapılan çalışmalar göz önünde bulundurulmuştur. Anket çalışmasında yer alan sorular Beril Yamaner'in 2008 yılında yayınlanmış olan, Sürdürülebilir Kalkınma Kapsamında Ekoturizm: Çıralı Örneği başlıklı uzmanlık tezi çalışmasından faydalanılarak oluşturulmuştur. Anketin yapısında Likert Ölçeği kullanılmıştır.

8.ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bu çalışmada kullanılan ölçeğin iç tutarlılığı Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmış ve tamamı 0,91 bulunmuştur. Her boyutta ayrıca hesaplanan Cronbach Alfa katsayısı 1.boyutta 0,88, 2.boyutta 0,81, 3. Boyutta 0,82, 4. Boyutta 0,87 ve 5. Boyutta 0,92 olarak tespit edilmiştir. Bu değer iç tutarlılığın oldukça iyi bir seviyede olduğunu göstermektedir. Elde edilen bu yüksek iç tutarlılık katsayısı, bu ölçeğin homojenliğinin yeterli düzeyde olduğuna işaret etmektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların %51,8'i kadın, %48,2'si erkektir. Katılımcıların %73,6'sının 18-24, %15'i 25-34, %7,7'si 35-44, %3,6'sı 45 yaş ve üstü yaş grubundadır. Araştırmaya katılanların büyük bölümü genç olarak nitelendirilebilir. Araştırmaya katılanların eğitim durumu şöyledir; %35'i Lisans, %32,2'si İlköğretim, %19,5'i Lise, %12,3'ü Lisansüstü mezundur. Araştırmaya katılanların %25,9'u 500-1000 TL, %26,4'ü 1001-1500 TL, %45'i 1501-2000 TL ve %2,7'si 2001 ve üstü gelire sahiptir. Araştırmaya Konya'nın farklı ilçelerinden 660 kişi katılmıştır. Selçuklu ilçesinden 252 kişi, Meram ilçesinden 84 kişi, Karatay ilçesinden 72 kişi araştırma için ankete katılmıştır. Diğer ilçeler ise şöyledir; Akören, Akşehir,

Altınekin, Beyşehir, Bozkır, Çumra, Derbent, Doğanhisar, Emirgazi, Ereğli, Hadim, Halkapınar, Ilgın, Kadınhanı, Karapınar, Karatay, Kulu, Meram, Sarayönü, Selçuklu, Seydişehir, Tuzlukçu, Yunak.

Tablo 1. Ekoturizm Hakkındaki Görüşler

	N	Ortalama	Standard Sapma
Turizmin doğal geleneksel çevreye verdiği zararın en alt düzeye indirilmesidir.	660	3,4909	1,27122
Turistlere ve yerel halka doğanın ve sosyo-kültürel çevrenin korunmasına yönelik eğitim verilmesini sağlar.	660	3,6545	1,23261
Turizmin yerel halkın gereksinimlerini karşılayan, yerel yönetim ve halkla işbirliği içinde gelişen sorumlu bir ticaret olarak özendirilmesini sağlar.	660	3,6000	1,16238
Koruma kapsamındaki (doğal ve sosyo-kültürel alanların) yönetimi için kaynak ayrılmasını sağlar.	660	3,6727	1,05918
Turizmin olumsuz etkisinin en alt düzeye indirilmesi amacıyla sosyo-kültürel çevreye yönelik uzun erimli izleme ve değerlendirme programlarının desteklenmesini sağlar.	660	3,6727	1,14191
Turizmin yerel halkın geçimine katkıda bulunmasını sağlayacak şekilde geliştirilmesinin sağlanmasıdır.	660	3,6864	1,16348
Turizm gelişiminin yörenin sosyal ve çevresel kapasitesini arttıracak şekilde gerçekleştirilmesinin özendirilmesidir.	660	3,7591	1,15340
Çevreyle uyumlu, doğal ve kültürel yaşamla iç içe geçen, yöresel bitki örtüsünü ve doğaya yaşamını koruyan turizm altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesidir.	660	3,8136	1,20197
Ekoturizmin başarısı doğanın korunmasına bağlıdır. Nispeten bozulmamış doğal kaynakların bu turizmin temelini oluşturduğunun tüm gruplar tarafından anlaşılması gereklidir.	660	3,8455	1,16619
Ortalama	660	3,6926	0,83970

Katılımcıların ekoturizm hakkındaki bilgileri ve düşünceleri Tablo 1’de gösterilmektedir. Buna göre en yüksek ortalama değere sahip yargı “ekoturizmin başarısı doğanın korunmasına bağlı, nispeten bozulmamış doğal kaynakların bu turizmin temelini oluşturduğunun tüm gruplar tarafından anlaşılması gerektiği” düşüncesidir. İkinci en yüksek ortalama “çevreyle uyumlu, doğal ve kültürel yaşamla iç içe geçen, yöresel bitki örtüsünü ve doğa yaşamını koruyan turizm altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesidir” yargısı bulunmaktadır. Üçüncü en yüksek katılım ise, “turizm gelişiminin yörenin sosyal ve çevresel kapasitesini arttıracak şekilde gerçekleştirilmesinin özendirilmesidir” fikri bulunmaktadır. Diğer taraftan katılımcıların ekoturizm ile ilgili en düşük katılım gösterdikleri yargı “turizmin doğal geleneksel çevreye verdiği zararın en alt düzeye indirilmesidir” şeklindedir. İkinci en düşük “turizmin yerel halkın gereksinimlerini karşılayan, yerel yönetim ve halkla işbirliği içinde gelişen sorumlu bir ticaret olarak özendirilmesini sağlar” yargısıdır. Üçüncü en düşük ortalama “turistlere ve yerel halka doğanın ve sosyo-kültürel çevrenin korunmasına yönelik eğitim verilmesini sağlar” yargısıdır.

Tablo 2. Ekoturizm Planlaması

	N	Ortalama	Standard Sapma
Ekoturizm alanlarının korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için bir gelire gereksinim vardır ve bunun çoğu; bu alanlara giriş ücretlerinden, eko tesis olanakları, yiyecek-içecek hizmetleri, el sanatları, hediyelik eşyalar gibi ürünlerden sağlama	660	3,5727	1,25111
Turistler çevresel eğitim açısından önemli bir grubu oluşturur. Bilgilendirmeye yönelik broşürler, sergiler, rehberler vasıtasıyla bütün turistler ziyaret ettikleri bölgeleri takdir etme duygusunu artırabilirler.	660	3,7545	1,12648

Yerel toplum planlama sürecine katıldığında ekoturizm kırsal gelişmeyi destekleyecektir. Ekoturizmin koruma ve kırsal gelişmenin sağlanmasında bir araç olarak kullanılabilmesinde ve turizm endüstrisinin gelişmesinde yerel toplumun entegrasyonu önemlidir	660	3,6682	1,16234
Ekoturizm, korumacılar ve tur operatörleri arasında yeni fırsatlar yaratır. Genel olarak korumacı gruplar, tur operatörleri ile birlikte çalışmazlar ve çoğu zamanda onlara karşıdırlar. Bununla birlikte birçok turist parklar ve doğal alanları ziyaret etme	660	3,8000	1,08626
Planlarda çevrenin biyolojik çeşitliliğine ve taşıma kapasitesine öncelikle yer verilmelidir. Ekoturizm, kaynakların niteliğini bozmadan çevreye duyarlı olarak geliştirilmelidir.	660	3,9636	1,07892
Ortalama	660	3,7518	0,86555

Katılımcıların ekoturizm planlaması hakkındaki düşüncelerine bakıldığında “planlarda çevrenin biyolojik çeşitliliğine ve taşıma kapasitesine öncelikle yer verilmelidir. Ekoturizm, kaynakların niteliğini bozmadan çevreye duyarlı olarak geliştirilmelidir” yargısı en yüksek ortalamaya sahiptir. İkinci olarak “ekoturizm, korumacılar ve tur operatörleri arasında yeni fırsatlar yaratır. Genel olarak korumacı gruplar, tur operatörleri ile birlikte çalışmazlar ve çoğu zamanda onlara karşıdırlar. Bununla birlikte birçok turist parklar ve doğal alanları ziyaret etmektedir. Tur operatörleri müşterilerine sunacakları eğitim olanakları ve park yönetimlerine yardımları ile bu alanların korunmasında aktif rol oynama fırsatı yaratabilirler” düşüncesi bulunmaktadır. Ekoturizm planlamasında en düşük ortalama ise “ekoturizm alanlarının korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için bir gelire gereksinim vardır ve bunun çoğu; bu alanlara giriş ücretlerinden, eko tesis olanakları, yiyecek-içecek hizmetleri, el sanatları, hediyelik eşyalar gibi ürünlerden sağlanabilir” yargısıdır. İkinci en düşük ortalama “yerel toplum planlama sürecine katıldığında ekoturizm kırsal gelişmeyi destekleyecektir. Ekoturizmin koruma ve kırsal gelişmenin sağlanmasında bir araç olarak kullanılabilmesinde ve turizm endüstrisinin gelişmesinde yerel toplumun entegrasyonu önemlidir” düşüncesi yer almaktadır.

Tablo 3. Ekoturizmin Yönetimi

	N	Ortalama	Standart Sapma
Nadir veya eşsiz olan türleri barındıran ekosistemler gibi özel hassas bölgeler tamamen koruma altına alınmalıdır.	660	3,9773	1,26026
Planlar yerel toplumun haklarını ve onların gereksinimlerini dikkate alınmalıdır.	660	3,6864	1,28259
Ekoturizmin zarar görmemesi için ekoturizmdeki gelişmelerin detaylı bir alan kullanım planlamasına entegrasyonu sağlanmalıdır.	660	3,7818	1,11179
Uygun atık yönetimi, enerjinin korunması ve çevresel iyileştirme tüm planlamanın bir parçası olmalı	660	3,8727	1,14191
Yaban hayatı göç yolları ile eko sistemin yapısı ve fonksiyonları bakımından karşılıklı etkileşimin sürdürülebilmesinin sağlanması göz önünde bulundurulmalıdır.	660	3,7045	1,14859
Doğal alanlar içinde ve çevresindeki altyapı ve diğer gelişmeler temel gereksinimleri karşılayacak seviyede sınırlandırılmalıdır.	660	3,7136	1,12286
Ziyaretçilerin bir kargaşaya neden olmadan hassas alanlara ulaşabilmesi için sınırlandırıcı veya belirli oranlarda kullanıma izin verilen sistemleri kapsayan ziyaretçi planları düzenlenmeli ve uygulanmalıdır.	660	3,9773	2,90900
Uygun faaliyetler ve yardımlarla yerel, ulusal ve uluslararası koruma çabaları desteklenmeli ve teşvik edilmelidir.	660	3,7727	1,15814
Turistlerin bölgeye kolay ulaşımının sağlanabilmesi için kırsal turizmin gelişeceği alanın kolay erişilebilir olması gerekir.	660	3,9227	1,14041
Ortalama	660	3,8232	0,94582

Katılımcıların ekoturizm yönetimi hakkındaki düşüncüleri Tablo 3’de gösterilmektedir. Katılımcıların yönetim konusundaki en yüksek ortalamaya sahip “nadir veya eşsiz olan türleri barındıran ekosistemler gibi özel hassas bölgeler tamamen koruma altına alınmalıdır” ve “ziyaretçilerin bir kargaşaya neden olmadan hassas alanlara ulaşabilmesi için sınırlandırıcı veya belirli oranlarda kullanıma izin verilen sistemleri kapsayan ziyaretçi planları düzenlenmeli ve uygulanmalıdır” yargılarıdır. İkinci en yüksek ortalama “turistlerin bölgeye kolay ulaşımının sağlanabilmesi için kırsal turizmin gelişiacağı alanın kolay erişilebilir olması gerekir” yargısıdır. Diğer taraftan, katılımcıların ekoturizm yönetiminde en düşük yargı “planlar yerel toplumun haklarını ve onların gereksinimlerini dikkate alınmalıdır” şeklindedir. İkinci en düşük ortalama “yaban hayatı göç yolları ile eko sistemin yapısı ve fonksiyonları bakımından karşılıklı etkileşimin sürdürülebilmesinin sağlanması göz önünde bulundurulmalıdır” yargısıdır. Üçüncü en düşük ortalamaya sahip “doğal alanlar içinde ve çevresindeki altyapı ve diğer gelişmeler temel gereksinimleri karşılayacak seviyede sınırlandırılmalıdır” yargısıdır.

Tablo 4. Ekoturizmin Gelişiacağı Alanlarda Bulunması Gereken Özellikler ve Olumlu Yönleri

	N	Ortalama	Standart Sapma
Bir bölgede ekoturizmin gelişiabilmesi için bölgenin doğal güzelliklerinin olması ve bu güzelliklerin korunmuş olması gereklidir. Çünkü ekoturizm doğa temelli bir turizmdir.	660	3,8500	1,18421
Ekoturizminin gerçekleşmesi için, bölgeye özgü tarihi ve kültürel değerlerin var olması ve bunların korunmuş gereklidir.	660	3,8909	1,19060
Ekoturizm aktivitelerinin geliştirilebileceği korunmuş su kaynaklarının bulunması gereklidir.	660	3,7818	1,11588
Ekoturizminin gerçekleşmesi için, bölgeye gelen turistlerin konaklama ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri yerlerin bulunması gereklidir (köy, çiftlik evi, kırsal pansiyon vb.)	660	3,9636	1,12438
Ekoturizmde, turistlere tanıtımı ve pazarlaması yapılabilecek geleneksel ürünlerin bulunması gerekir (yemek, elışı vb.)	660	3,8545	1,06541
Gelen turistlerin ihtiyacını karşılayabilmeleri için yöre halkının ekoturizm gelişimini benimsemiş olması gereklidir.	660	3,8136	1,14772
Bölgede ekoturizmin gelişimini destekleyici kooperatif, dernek vb. kurularak turizm gelişimi örgütlü bir şekilde sağlanmalıdır.	660	3,8091	1,17249
	660	3,8519	0,86533
Olumlu Yönler	N	Ortalama	Standart Sapma
İş olanakları yaratıp ailelerin ve toplumun gelirini artırır.	660	3,8091	1,22564
Yerel ekonominin çeşitlenmesine ve istikrar kazanmasına yardımcı olur.	660	3,9500	1,10548
Toplum için daha geniş iş olanağı sağlar.	660	3,8591	1,15813
Yenilikçilik ve yaratıcılık olanağı sağlar.	660	3,9182	1,06794
Var olan işletmeler ve hizmet kuruluşları için destek sağlar.	660	3,9682	,98881
Yerel el sanatlarının ve işkollarının gelişmesine yardımcı olur.	660	3,8864	1,13335
Toplum alt yapısının oluşturulmasına yardımcı olur.	660	3,8727	1,17724
Özellikle kültür ve eğlence etkinlikleri nedeniyle yerel, kültürel kimlik öğelerini koruma ve zenginleştirmenin koşullarını yaratır.	660	3,8273	1,18687
Doğal, kültürel, tarihsel kaynaklarının yeniden canlandırılmasında anahtar rol oynar	660	4,0273	1,05789
Değerli kaynakların korunmasını sağlar.	660	3,9955	1,14700
	660	3,9114	0,86274

Ekoturizmin gelişiacağı alanlarda bulunması gereken özellikler konusundaki katılımcıların düşünceleri Tablo 4’de gösterilmektedir. Araştırmaya katılanların en yüksek ortalama ile bulunmasını istediği özellik “ekoturizminin gerçekleşmesi için, bölgeye gelen turistlerin konaklama ihtiyaçlarını

karşılayabilecekleri yerlerin bulunması gereklidir (köy, çiftlik evi, kırsal pansiyon vb.” düşüncesidir. İkinci en yüksek “ekoturizminin gerçekleşmesi için, bölgeye özgü tarihi ve kültürel değerlerin var olması ve bunların korunmuş olması gereklidir” yargısıdır. Diğer taraftan, katılımcıların ekoturizmin gelişeceği alanlarda bulunması gereken özellikler konusundaki en düşük ortalama “ekoturizm aktivitelerinin geliştirilebileceği korunmuş su kaynaklarının bulunması gereklidir” düşüncesidir. İkinci en düşük ise “bölgede ekoturizmin gelişimini destekleyici kooperatif, dernek vb. kurularak turizm gelişimi örgütlü bir şekilde sağlanmalıdır” düşüncesidir.

Katılımcıların ekoturizmin olumlu yönleri hakkındaki düşüncülerinde en yüksek ortalama “doğal, kültürel, tarihsel kaynaklarının yeniden canlandırılmasında anahtar rol oynar” düşüncesidir. İkinci en yüksek “değerli kaynakların korunmasını sağlar” yargısıdır. Üçüncü en yüksek ortalama “var olan işletmeler ve hizmet kuruluşları için destek sağlar” yargısıdır. Ekoturizminin olumlu yönlerinde en düşük ortalama “iş olanakları yaratıp ailelerin ve toplumun gelirini artırır” düşüncesi bulunmaktadır. İkinci en düşük “özellikle kültür ve eğlence etkinlikleri nedeniyle yerel, kültürel kimlik öğelerini koruma ve zenginleştirmenin koşullarını yaratır” fikri yer almaktadır.

Tablo 5. Cinsiyete Göre Ekoturizm Boyutlarında Farklılaşma

	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	T	P
Ekoturizm	Erkek	318	3,6981	,84736	0,162	0,871
	Kadın	342	3,6875	,83372		
Ekoturizm planlanması	Erkek	318	3,7226	,88374	-0,834	0,405
	Kadın	342	3,7789	,84868		
Ekoturizminin yönetimi	Erkek	318	3,7642	,90702	-1,549	0,122
	Kadın	342	3,8782	,97864		
Ekoturizmin gelişeceği alanda bulunması gereken özellikler	Erkek	318	3,8423	,85780	-0,275	0,783
	Kadın	342	3,8609	,87342		
Ekoturizmin olumlu yönleri	Erkek	318	3,8811	,85244	-0,868	0,386
	Kadın	342	3,9395	,87251		
		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Ekoturizm	Gruplar arası	14,730	3	4,910	7,159	,000
	Grup içi	449,924	656	,686		
	Toplam	464,655	659			
Ekoturizm planlanması	Gruplar arası	19,571	3	6,524	9,026	,000
	Grup içi	474,137	656	,723		
	Toplam	493,708	659			
Ekoturizminin yönetimi	Gruplar arası	13,017	3	4,339	4,937	,002
	Grup içi	576,508	656	,879		
	Toplam	589,525	659			
Ekoturizmin gelişeceği alanda bulunması gereken özellikler	Gruplar arası	16,468	3	5,489	7,549	,000
	Grup içi	476,984	656	,727		
	Toplam	493,452	659			
Ekoturizmin olumlu yönleri	Gruplar arası	15,528	3	5,176	7,149	,000
	Grup içi	474,976	656	,724		
	Toplam	490,505	659			

Katılımcıların cinsiyetine göre boyutlar arasında ilişkinin tespiti için Independent Samples t-test analizi yapılmıştır. Buna göre cinsiyet ile ekoturizm hakkındaki düşünceler arasında anlamlı bir

farklılaşma bulunmamaktadır. Kadınlar ($\bar{X} = 3,68$) ve erkekler ($\bar{X} = 3,69$) ekoturizm hakkında benzer düşüncelere sahiptir. Cinsiyet ile ekoturizm planlaması hakkında da anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır. Kadınlar ($\bar{X} = 3,77$) ve erkekler ($\bar{X} = 3,72$) ekoturizm planlaması ile alakalı yakın fikirlere sahiptirler. Cinsiyet ile ekoturizminin planlama ve yönetimi hakkında anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır. Kadınlar ($\bar{X} = 3,87$) erkekler ($\bar{X} = 3,76$) ekoturizminin planlama ve yönetimi hakkında da farklı düşünmemektedirler. Cinsiyet ile ekoturizminin gelişeceği alanda bulunması gereken özellikler arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır. Kadınlar ($\bar{X} = 3,86$) erkekler ($\bar{X} = 3,84$) ekoturizminin gelişeceği alanda bulunması gereken özellikler hakkında benzer düşüncelere sahiptirler. Cinsiyet ile ekoturizmin olumlu yönleri ile alakalı anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır. Kadınlar ($\bar{X} = 3,93$) erkekler ($\bar{X} = 3,88$) ekoturizminin olumlu yönleri hakkında yakın algıları benimsemektedirler. Araştırmaya katılanların eğitimlerine göre ekoturizm boyutları arasında farklılaşmanın bulunup bulunmadığını test etmek için One Way Anova testi yapılmıştır. Anova testine göre, tüm boyutlarda eğitim seviyesine göre anlamlı farklılık bulunmaktadır. Farklılığın kaynağına bakıldığında Lisans ve lisansüstü gruplar ile ilköğretim ve lise grupları arasında farklılaşma görülmektedir.

SONUÇ

Turizm finansal açıdan ülke ekonomisinin ulusal ve uluslararası arenada gelişimini destekleyen, sosyolojik ve kültürel gelişime destek veren önemli endüstrilerden biridir. Turizm faaliyetleri ülkelerin doğal ve kültürel değerlerinin fayda sağlamasına, eşit gelir paylaşımını sağlayarak sosyo-ekonomik olarak gelişimine destek vererek kalkınmamış alanların kalkınmasına yardım etmektedir. Bu anlamda ekoturizm de yeni bir turizm türü olarak ortaya çıkmakta ve ülkemiz içinde uygun alternatif bir turizm türüdür. Bu sebeple bu konuda detaylı araştırmalar yapılmalıdır.

Araştırma bulgularına göre; Konya halkının ekoturizm boyutları hakkındaki bilgileri ve önemsedikleri hususlar şöyledir; Ekoturizm için doğanın korunması gerekliliği bulunmaktadır. Çevreyle uyumlu, doğal yaşamla iç içe ve doğal yapıyı koruyan turizm altyapı yatırımlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Ekoturizm planlaması hakkındaki düşüncelerine göre; planlarda çevrenin biyolojik çeşitliliğine ve taşıma kapasitesine öncelikle yer verilmelidir ve ekoturizm, kaynakların niteliğini bozmadan çevreye duyarlı olarak geliştirilmelidir. Ayrıca ekoturizmin, tur operatörleri arasında yeni fırsatlar yaratacağını düşünmektedir. Ekoturizm yönetimi konusunda Konya halkı nadir veya eşsiz olan türleri barındıran ekosistemler ve hassas bölgelerin koruma altına alınması düşüncesindedir. Bu sistemlerin korunması için ziyaretçilerin planlanarak organize edilmesini istemektedir. Turistlerin ekoturizm bölgelerine ulaşmalarını sağlayabilmek için ulaşım imkânlarının geliştirilerek kolay erişilebilir hale getirilmesini önemsemektedir. Ekoturizmin gelişeceği alanlarda bulunması gereken özellikler konusunda Konya halkı, ekoturizminin gerçekleşmesi için, bölgeye gelen turistlerin konaklama ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri yerlerin bulunması gerekliliğini düşünmektedir. Ekoturizminin gerçekleşmesi için, bölgeye özgü tarihi ve kültürel değerlerin korunması gerekliliğinin farkındadır. Konya halkı, ekoturizmin doğal, kültürel, tarihsel kaynakların yeniden canlandırılmasında önemli bir anahtar rolü bulunduğunu düşüncesindedir, bu durumun değerli kaynakların korunmasını da beraberinde getireceğine inanmaktadır. Ekoturizmin beş boyutunda, eğitim seviyesine göre anlamlı farklılaşma bulunmaktadır. Eğitim yükseldikçe olumlu kanaatin de yükseldiği tespit edilmiştir. Tüm bu bulgular ışığında; turizm profesyonellerini, yerel yönetimleri ve toplumu ekoturizm konusunda bilinçlendirmek gerekmektedir. Ekoturizmin doğal alanlarda oluşturduğu tahribat konusunda bireyleri bilinçlendirme ve korumacı düşünceye sahip olabilmeleri için eğitim çalışmalarına önem verilmelidir. Ekolojik bölgelerde alanında uzman tur operatörleri ve seyahat acentelerinin faaliyet göstermesini sağlayarak, bunların düzenledikleri faaliyetleri desteklemek ve tanıtmak gerekmektedir. Turizm işletmelerinin ekoturizmin

ilkelerini benimseyerek hizmet vermelerini ve çevreci davranışları ödüllendirmek, desteklemek ve teşvik etmek faydalı olacaktır. Yerel yönetimlerle işbirliği ile bölge halkında ekoturizm bilinci oluşturmak, yöre halkının turizmde etkinliğini artırması için çalışmalar yapılmalıdır. Yöre halkının yöresel ürünlerini satarak turizmden kazanç sağlayacak ve turistik ürün ortaya çıkaracak projeler geliştirilmeli, eğitimler verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Ahmadova, S. ve Akova, O. (2016). Türkiye’de Organik Ekoturizm Çiftlikleri Üzerine Bir Araştırma, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* Cilt. 6 Sayı.1.
- Akat, Ö. (2000). *Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği*, Bursa. Ekin Basım Yayınevi.
- Aktaş, G. (2008). *Turizm Coğrafyası*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bolton, M. (2001). Eco Tourism and Wild Life, *Journal of DOA*, Eastern Mediterranean Forestry Research Institute, Issue. 7.
- Cinnioğlu, H. (2015). Sürdürülebilir Ekonomik Kalkınma Kapsamında Ekoturizmin Çevre Üzerinde Etkilerinin İncelenmesi, *Institute of Social Sciences*.
- Conant, J. and Fadem, P. (2012). Toplum İçin Çevre Sağlığı Rehberi, Medya Tor Yayıncılık.
- Doğan, T. (2012). Turizm ve Çevre İlişkisi Bağlamında Ekoturizmin Çevre Üzerine Etkileri, Ankara: Uzmanlık Tezi. (T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı).
- Erdoğan, N. (2003). Çevre ve Eko Turizm, Ankara: Erk Yayınları.
- Güneş, G. (2016). Toplum Temelli Ekoturizm, I. Ulusal Alternatif Turizm Kongresi, Erzincan.
- İsayeva, S. ve Kasalak, M. A. (2016). Sürdürülebilir Turizm Yönetimi Kapsamında Yer Alan Örnek Eko Turizm Uygulamaları, *Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 1.
- Kasalak, M.A. (2015). Dünya’da Eko Turizm Pazarı ve Eko Turizm’in Ülke Gelirlerine Katkıları, *Journal of Recreation and Tourism Research*, 2 (2).
- Kaypak, Ş. (2012). Ekolojik Turizm ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (22).
- Ke, Lu. (2012). The Weakness and Innovation of China EcoTourism, Physics, *Procedia Science Direct*.
- Keten, M. (1998). 21. Yüzyıla Girerken Çevre Korumacılık ve Türkiye, Ankara: Özel Çevre Koruma Başkanlığı.
- Kuter, N. ve Ünal, H.E. (2009). Sürdürülebilirlik Kapsamında Eko Turizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri, *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 9 (2).
- Kvasova, O. (2015). The Big Five Personality Traits As Antecedents Of Eco-Friendly Tourist Behavior, Personality And Individual Differences, *Procedia Science Direct*, Volume 83.
- Liu, L., Lin, Y., Wang, L., Cao, J., Wang, D., Xue, P., Liu, J., (2017). *An Integrated Local Climatic Evaluation System For Green Sustainable Eco-City Construction: A Case Study In Shenzhen, China*. Building and Environment Volume 114.
- Romaoa, J., Neutsc, B., Nijkampa, P. ve Shikidad, A. (2014). *Determinants Of Trip Choice, Satisfaction And Loyalty In An Eco-Tourism Destination: A Modelling Study On The Shiretoko Peninsula, Japan*, Ecological Economics Volume 107.
- Selimoğlu, Ö. (2004). Dünyada ve Türkiye’de Eko Turizm, *İstanbul Ticaret Etüt ve Araştırma Şubesi*.
- T.C Turizm Bakanlığı Turizm Eğitim Genel Müdürlüğü (2002). Turizm Eğitimi: Konferans-Workshop, 11-13 Aralık. Ankara.

Zhang, H. P. J., Lu, L., Tang, G., Yan, B., Xiao, X. ve Han, Ya. (2017). *Eco-Efficiency And Its Determinants At A Tourism Destination: A Case, Study Of Huangshan National Park, China* Tourism Management 60 201e211.

<http://www.ekoturizmdernegi.org/> Erişim Tarihi: 28.05.2017.

<http://www.yesilist.com/> Erişim Tarihi: 28.05.2017.

<https://mehmeterdalodabas.wordpress.com/> Erişim Tarihi: 28.05.2017.

<http://www.tatuta.org> Erişim Tarihi: 28.05.2017.

<http://roadaway.com/best-ecotourism-destinations-in-the-world/> Erişim Tarihi: 15.06.2017.